

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТОУСТРОЇ

У статті показано, що професійне самовизначення особистості – це тривалий процес узгодження особистісних і соціально-професійних потреб, який відбувається протягом усього життєвого і трудового шляху. Професійне самовизначення передбачає вибір кар'єри, сфери прикладання сил і особистісних якостей. З'ясовано, що сучасне розуміння професійного самовизначення виводить її вирішення на перший план – як особистісну задачу, так і державний запит.

Ключові слова: *особистість, самовизначення, професійне самовизначення, глобальний світоустрій.*

Постановка проблеми. Вибір професії – це завжди критичний момент в житті людини, що вимагає вирішення цілого комплексу протиріч, в першу чергу, між індивідуальним і соціальним, між бажаним для особистості і необхідним для суспільства. Престижність і привабливість професії в контексті ситуації вибору є чинниками, які зумовлюють поведінку суб'єкта, і одночасно є соціальними механізмами регуляції професійної мобільності особистості. Процес професійного самовизначення особистості – явище багатофакторне, престижність і привабливість професії виступають одними з безлічі детермінант поведінки суб'єктів вибору. Незважаючи на очевидність присутності обмежень при виборі професії (та й сам професійний вибір можна розуміти як самообмеження від інших видів діяльності), це, в першу чергу, особистісний вибір. На сучасному етапі розвитку психологічної науки науковий інтерес до професійного самовизначення тільки набуває своєї сили. Вважається, що ця тема стане на перше місце серед інших соціально значимих тем, і психологія повинна буде дати відповіді на безліч питань суспільства стосовно вирішенню цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми самовизначення особистості приділяється досить багато уваги як у вітчизняній, так і у зарубіжній психології (М. Р. Гінзбург; Л. І. Божович; Є. М. Борисова; Є. А. Клімов; Н. С. Пряжніков; І. Ю. Кузнецов; Є. Ю. Литвінова, Е. Еріксон.; Ш. Бюлер; Дж. Холланд; П. Массен та ін.).

У цих роботах відзначається значимість, складність і багатоплановість процесу самовизначення. У психологічній літературі самовизначення особистості розглядається не тільки як самостійний об'єкт наукового дослідження, а й як важливий компонент в рішенні широкого спектра прикладних задач.

Підготовка молоді до професійного та особистісного самовизначення є важливою науково-педагогічною проблемою. В психології проблема вибору професії вирішувалася в зв'язку з аналізом життєвого самовизначення (Б. Г. Ананьєв, С. Л. Рубінштейн), в контексті вивчення вікових закономірностей формування особистості (Л. І. Божович), в плані проблеми формування людини як суб'єкта професійної діяльності (Є.А.Клімов, В.В.Чебишева) і розробки психологічних основ трудового виховання школярів (Ф.І.Івашченко, Е.А.Фарапонова).

Однак у традиційній профорієнтації домінувала установка на професійну сферу, а не на людину. Створювалася узагальнена модель профорієнтації без урахування індивідуальних особливостей особистості, не здійснювався диференційований підхід до учнів з різними рівнями готовності до професійного самовизначення, не враховувався тривалий характер розвитку, а лише декларувалося положення про те, що особистість – це суб'єкт професійного самовизначення. Профорієнтація розглядалася як об'єкт управління, а не як засіб наукового управління процесом особистісного становлення людини.

Мета статті – провести теоретико-методологічний аналіз проблеми вивчення професійного самовизначення в сучасному глобальному світоустрої.

Викладення основного матеріалу і результатів дослідження. Потреба у самовизначенні, як вважає Л. І. Божович, виникає на межі старшого підліткового та молодшого юнацького віку, припускаючи професійну ідентифікацію особистості. У роботах Т.В.Кудрявцева сформульовані основні етапи цього процесу: виникнення і формування професійних намірів; професійне навчання як цілеспрямована підготовка до обраної діяльності; професійна адаптація – етап «входження в професію», що характеризується її активним освоєнням і пошуком свого місця в колективі; повна або часткова реалізація особистості в самостійній праці.

Значимими факторами вибору професії виступають її емоційна привабливість, інтерес до цього виду діяльності, який з'являючись в навчанні, в подальшому переростає в намір оволодіти певною спеціальністю. У роботах В.Д.Брагіной, А.Є.Голомшток, Є.О.Климова, І.В.Михайлова стверджується, що професійні або / та пізнавальні інтереси мотивують суб'єкта до вибору професії.

Питання мотивації професійного вибору широко представлені в концепціях зарубіжних психологів, у відомих роботах вітчизняних фахівців, присвячених дослідженню особливостей формування професійних намірів у школярів, робітничої молоді.

Ряд авторів при розгляді проблеми самовизначення робить акцент на усвідомленні особистістю себе і свого оточення. Так, на думку В.Ф. Сафіна і Г.П. Нікова, результатом самовизначення є усвідомлення себе (своїх життєвих планів, цілей, особистісних особливостей, можливостей, схильностей), суспільних вимог і очікувань і їх зіставлення. А.К. Маркова відзначає, що в самовизначенні людина зливає в єдину смислову систему узагальнені уявлення

про світ і узагальнені уявлення про себе самого, визначаючи сенс свого існування.

Слід зазначити, що в такому підході до розгляду проблеми самовизначення особистості розмиваються межі між поняттями самовизначення і самосвідомості. Роблячи спробу диференціації цих понять, А.К. Маркова відзначає, що усвідомлення себе автоматично не приводить людину до дієвого висновку, співвіднесення себе і вимог суспільства і, відповідно, самовизначення не можна зводитися до самосвідомості людини.

Саме поняття «самовизначення» зустрічається в роботах Ш. Бюлер. Вона виходила з того, що самовизначення і прагнення до нього є одночасно вродженою властивістю свідомості і рушійними силами розвитку особистості.

Особистісне самовизначення не завершується в підлітковому і юнацькому віці, а триває в період дорослості, підтвердженням цього є описувані психологами «десятиліття фатальної межі» і криза «середини життя».

На думку зарубіжних психологів, Е. Еріксона, П. Массена та інших, «десятиліття фатальної межі» доводиться на вік від тридцяти до сорока років. Його головною характеристикою є усвідомлення розбіжності між мріями і життєвими цілями людини, з одного боку, і дійсністю її існування, з іншого. Успішному розв'язанню кризи сприяє трансформація цілей в рамках більш реалістичної і стриманої точки зору і усвідомлення обмеженості життя кожної людини.

У роботах С.Л. Рубінштейна велика увага приділяється ідеї активності суб'єкта самовизначення. Саме внутрішня обумовленість, через яку переломлюються зовнішні впливи, і лежить, на думку автора, в основі розуміння самовизначення. У цьому контексті самовизначення виступає як самодетермінація, власна активність особистості. Ідеї С.Л. Рубінштейна отримали свій подальший розвиток в дослідженнях К.А. Абульханової-Славської.

Активно-діяльнісний компонент самовизначення досліджується також і в роботі І.Ю. Кузнецова. У своєму теоретичному аналізі автор, спираючись на ідеї Б.Ф. Ломова, О.М. Леонтьєва, В.А. Іваннікова, приходять до висновку про необхідність розгляду самовизначення – як власне психологічну діяльність по перетворенню внутрішньої психологічної структури особистості, при цьому саме це перетворення можливо тільки при його фіксації у зовнішньому середовищі. Відповідно, самовизначення – це особлива діяльність особистості, яка виражається в двох смислових планах кожної людської дії – в зовнішньому предметному і у внутрішньому психологічному.

В уявленнях Т.М. Буякас про процес самовизначення також наявна ідея активності. Автор підкреслює, що саме в процесі особистісного самовизначення долається потреба шукати опору в зовнішній підтримці і, навпаки, з'являється здатність повністю спиратися на себе – робити самостійний вибір. В результаті людина «пробуджується для життя», знаходить почуття контактного кордону між собою і навколишнім світом. Таке подолання та набуття самостійності, що

лежить в основі самовизначення, характеризує внутрішню активність особистості. Ця активність реалізується всередині якоїсь «цілісності» і «повноти», що відбиває смислову сферу суб'єкта, яка починає звучати для нього як голос внутрішньої необхідності. У зв'язку з цим виникає питання про ціннісно-сміслову наповнення процесу самовизначення.

Ціннісно-смістова основа самовизначення підкреслюється багатьма авторами. Так, на думку В.О. Бодрова, необхідно диференціювати результативну і процесуальну сторони самовизначення особистості. Як результат засвоєння, закріплення і прояви смислових особистісних утворень, самовизначення відбивається в зміні і розвитку особистості.

Акцент на ціннісно-смісловому компоненті самовизначення особистості робить і Л.І. Божович, визначаючи це поняття як особистісне новоутворення старшого шкільного віку, яке пов'язане з формуванням внутрішньої позиції дорослої людини. Причому визначення сенсу свого існування розглядається як самостійна потреба в рамках самовизначення особистості, поряд з побудовою життєвих планів і вибором професії.

Наприклад у широко відомій теорії Дж.Холланда, вибір професії описується як пошук кожним того оточення, яке збігається з його особистісної орієнтацією, типом особистості, вважаючи, що в період становлення у людини складаються власні методи взаємодії з оточенням, формуються кращі шляхи вирішення поставлених перед нею завдань. Відповідно виділяються шість типів професійних напрямків особистості: практичний, інтелектуальний, суспільний, звичайний, заповзятливий, артистичний. В основі класифікації лежать ряд характеристик людей, що віддають перевагу саме цим видам діяльності. На думку Ш.Бюлер, професіоналізація особистості є складний, тривалий процес, що складається з періодів: фантазій (6-9 років); пробних виборів (10-17 років); реалістичних виборів (старше 17 років).

Одна з найбільш опрацьованих концепцій самовизначення особистості, запропонована М.Р. Гінзбург, вона відображає як ціннісно-смісловий, так і активно-діяльнісний компоненти. Автор, спираючись на роботи М.О. Бердяєва, С.Л. Франка, М.М. Бахтіна, С.Л. Рубінштейна, кладе в основу розгляду поняття самовизначення особистості уявлення про подвійну, духовно-матеріальну сутність людини, яка живе одночасно в двох площинах – ціннісно-смісловий і просторово-часової. При цьому просторово-часова площина відображає «реальну дію», яка, в свою чергу, є засобом реалізації цінностей і смислів. М.Р.Гінзбург доповнює запропоновану схему і тимчасовим аспектом, розглядаючи три компонента – минуле, сьогодення і майбутнє, через поняття «життєве поле особистості», під яким розуміє сукупність індивідуальних цінностей і смислів і простору реального діяння – актуального і потенційного, що охоплює минуле, сьогодення і майбутнє.

Істотна роль тимчасового аспекту в самовизначенні відзначається і іншими авторами. Наприклад, підкреслюється, що в процесі самовизначення «молоді люди входять в позицію проектування свого майбутнього. Воно

вимагає спеціального аналізу ними свого минулого, сьогодення і майбутнього. Уявлення і плани на майбутнє формують поняття життєвої перспективи особистості. Так, Є.І. Головаха розглядає дане поняття як цілісну картину майбутнього в складній суперечливій взаємозв'язку програмованих і очікуваних подій, з якими людина пов'язує соціальну цінність та індивідуальний сенс свого життя.

Говорячи про часовий аспект самовизначення, не можна не звернутися до поняття життєвого шляху, яке в багатьох роботах розглядається як особистісно-тимчасове утворення. При цьому відзначається взаємозалежність самовизначення і життєвого шляху особистості. В результаті самовизначення формується життєвий шлях людини. З іншого боку, саме на життєвому шляху відбувається самовизначення особистості.

Сучасними дослідниками активно обговорюється питання тимчасової орієнтованості стратегій самовизначення. Так, на основі дослідження, проведеного за допомогою методики LifeLine, розробленої А.А. Кроніком і Є.І. Головахою, і спрямованого на вивчення суб'єктивної картини життєвого шляху, Д.О. Леонтьєв і Є.В. Шелобанова роблять висновок про існування двох стратегій самовизначення – орієнтації на сьогодення і орієнтації на майбутнє. На думку О.Б. Бекасова, який вивчав особливості ставлення особистості до ходу свого життя, суб'єктивною точкою відліку є психологічне сьогодення. При цьому наголошується, що людина, плануючи своє майбутнє, враховує досвід швидше справжнього, ніж минулого життя, представляючи себе таким, яким вона є зараз.

З точки зору дослідження, дані, отримані різними дослідниками, не суперечать, а швидше доповнюють один одного, так як дозволяють розглядати самовизначення у всьому різноманітті його видів, які в свою чергу можуть відрізнятися різними часовими стратегіями.

Складність і багатоаспектність процесу самовизначення призводить до припущення про існування різних видів цього явища. У сучасній психологічній літературі найбільш часто виділяються наступні види самовизначення: «особистісне», «життєвий» і «професійне самовизначення». При цьому особлива увага приділяється проблемі співвідношення різних видів самовизначення.

У своїй роботі С.В. Калініна вказує на необхідність диференціації понять життєвого і особистісного самовизначення. На думку автора, життєве самовизначення включає в себе «не тільки вибір і реалізацію людиною тих чи інших соціальних ролей, але і соціальних стереотипів, вибір життєвого стилю і самого способу життя, того чи іншого життєвого стереотипу». У свою чергу особистісне самовизначення розуміється нею як процес набуття «самобутнього» образу Я, постійний розвиток цього образу і затвердження його серед оточуючих людей.

Говорячи про професійний, життєвий і особистісному самовизначенні як про основні типи самовизначення, Н.С. Пряжников підкреслює, що на вищих рівнях свого прояву ці типи майже взаємно проникають один в одного. Разом з

тим, ця важлива ідея про наявність взаємозв'язку і взаємовпливу між різними видами самовизначення вимагає, з нашої точки зору, подальшого опрацювання. Наприклад, залишається нерозкритим процес взаємодії різних видів самовизначення на інших рівнях розвитку. Неясно також, яким чином відбувається і в чому виражається процес взаємопроникнення.

Ідея взаємозв'язку, взаємовпливу як основний механізм співвідношення різних видів самовизначення обговорюється і іншими авторами. Так, А.К. Маркова не тільки констатує, що всі види самовизначення знаходяться в постійній взаємодії, але і вказує, як це взаємодія здійснюється. На її думку, різні види самовизначення найчастіше відбуваються одночасно, міняючись місцями як причина і наслідок. Однак, в деяких випадках різні види самовизначення можуть передувати один одному. Наприклад, особистісне самовизначення може передувати професійному, тим самим, сприяючи йому. Згідно А.К. Маркової, в основі різних видів самовизначення лежить життєве самовизначення, яке починається з першого дня життя як виконання людиною свого призначення.

А.К. Маркова розглядає самовизначення як складний, багатоступінчастий процес розвитку людини, структурними елементами якого є різні види самовизначення. Основою для виділення різних видів самовизначення, на її думку, служать певні групи критеріїв, вироблені в суспільстві. Беручи ці критерії, людина не тільки визначає себе, а й дієво реалізується.

Спробу виробити класифікацію видів самовизначення робить в своїх роботах і Н.С. Пряжников. Обґрунтовуючи актуальність даної проблеми, він зазначає неоднозначність в оцінці включеності людини в конкретну трудову діяльність, що ускладнює оцінку самої якості самовизначення і самореалізації, викликає необхідність спеціального виділення типів і рівнів самовизначення. При цьому автор пропонує кілька варіантів виділення типів і рівнів самовизначення. Ці класифікації не суперечать одна одній, але мають значні відмінності. Так, в одному з варіантів класифікації в якості типів самовизначення називаються професійне, життєве і особистісне.

Для більш детального вивчення самовизначення в кожному з основних типів (особистісному, професійному та життєвому) Н.С. Пряжников пропонує виділяти рівні цього процесу, виходячи з оцінки можливостей самовизначення. Ідею рівнів реалізації можливостей автор кладе в основу другого варіанту класифікації. У ній чітко визначається критерій виділення типів самовизначення, яким є діапазон маневру, виборів людини в рамках виконуваної діяльності. Відповідно, виділяються: самовизначення в конкретних основні функції та операції; самовизначення в рамках певного трудового процесу; самовизначення в рамках спеціальності; самовизначення в професії; життєве самовизначення – визначення способу життя; особистісне самовизначення – визначення сенсу життя; самовизначення в культурі – набуття «соціального безсмертя». Незважно помітити, що перші чотири типи самовизначення, швидше

за все, є рівнями професійного самовизначення. У зв'язку з цим виникає проблема більш чіткого розведення типів і рівнів самовизначення.

Самовизначення – це встановлення людиною своїх власних особливостей, можливостей, здібностей, вибір людиною критеріїв, норм оцінювання себе, цінностей, виходячи з вимог соціуму і до самого себе.

По суті, процес самовизначення триває у досить зрілої людини все життя: людина шукає відповіді на питання – хто я є, навіщо я живу, чого можу домогтися, як я можу допомогти своїм близьким, своїй країні, в чому моє індивідуальне призначення. Ці потреби самовизначення пов'язані з пошуком сенсу життя. Самовизначення – це складний, багатоступінчастий процес розвитку людини, його структурними елементами є різні види самовизначення. Ці види самовизначень постійно взаємодіють. В одних випадках вони передують одне іншому, наприклад, особистісне самовизначення може передувати і сприяти професійному, найчастіше вони відбуваються одночасно, міняючись місцями, як причина і наслідок.

Особистісне самовизначення – це визначення себе щодо вироблених в суспільстві (і прийнятих даною людиною) критеріїв становлення особистості і подальша ефективна реалізація себе на основі цих критеріїв.

Професійне самовизначення – це своєрідне визначення шляху проходження у напрямку до професійної реалізації, що багато в чому визначає соціальну реалізацію. Готовність до професійного самовизначення є критерієм ефективності його формування.

Що саме впливає на професійне самовизначення людини – питання сучасності. Широко ведуться дослідження, які вивчають різні сторони процесу соціального дорослішання молоді. Ці дослідження доводили, що на освітній шлях молоді впливають різні соціальні чинники. Серед них сильний вплив надають такі, як структура системи освіти, механізм відбору учнів при проходженні з одних ступенів системи освіти на інші, ступінь платності навчання, соціальна політика в галузі освіти і матеріальної підтримки учнів, в цілому соціальна структура суспільства, механізми соціальної стратифікації в суспільстві і роль в цих механізмах освіти. Менш помітні, але значущі чинники – соціальне становище і освіта батьків, расова та етнічна приналежність, шкільна успішність.

Безумовно, вибір професії визначається інтересами людини. Крім інтересів, людина, що вибирає майбутню професію, повинна оцінити і врахувати свої об'єктивні можливості – здібності, рівень підготовки, стан здоров'я, матеріальні умови сім'ї тощо. Також на цей процес впливають і інші моменти: ціннісні установки батьків, їх очікування щодо своєї дитини і більш широкі соціальні чинники.

У професійному самовизначенні велику роль відіграє взаємодія сім'ї, державно-громадських структур (загальноосвітні та професійні навчальні заклади, установи додаткової освіти дітей та додаткової освіти дорослих, служби зайнятості та ін.). Протягом усього професійного життя людини

відбувається продовження, поглиблення, уточнення професійного самовизначення, що виражається в тому, що розширюється образ професіонала, коригується в ході самоаналізу прийняття себе як професіонала, переглядається ставлення до професії і т. Д. Не слід забувати, що за конкретним завданням пошуку і вибору професії, перш за все, є сама Людина: її культура, освіченість, професійна компетентність, потреби, прагнення, інтереси і т. д.

Професійне самовизначення залежить від багатьох факторів, серед яких традиційно виділяються рівень розвитку особистості, інтерес до справи, здібності, особливості сім'ї (статусний, освітній, матеріальний рівень), умови виховання і навчання, соціальна престижність професії, роль ЗМІ і т.д. Деякі фактори досить стабільні, наприклад роль освітнього рівня сім'ї, наявність здібностей до справи. Інші – динамічні. Наприклад, в останні роки зросла роль матеріальних чинників, змінився престиж деяких професій і т.д.

Професійне самовизначення особистості супроводжується зміною уявлень людини про себе, своє місце в професійному і соціальному світі, тобто набуттям професійної ідентичності. Цей процес лежить в основі професійного становлення, перетворення індивіда в професіонала. Проблема полягає в тому, яке місце займає професійна картина «Я» в самосвідомості людини і як вона співвідноситься з іншими уявленнями про себе.

Висновки. Професійне самовизначення – це тривалий процес узгодження особистісних і соціально-професійних потреб, який відбувається протягом усього життєвого і трудового шляху. Професійне самовизначення передбачає вибір кар'єри, сфери прикладання сил і особистісних якостей.

Сучасне розуміння професійного самовизначення виводить її вирішення на перший план – як особистісну задачу, так і державний запит.

Список використаної літератури

1. Гинзбург М. Р. Психологическое содержание личностного самоопределения / М. Р. Гинзбург // Вопросы психологии, 1994. – 3 . – С. 25 – 36.
2. Кон И.С. В поисках себя. Личность и ее самосознание / И.С.Кон. - М.: Политиздат, 1984. – 335 с.
3. Крайг Г. Психология развития / Г.Крайг. – СПб.: Питер, 2000. - С. 747.
4. Леонтьев Д.А. Психология смысла / Д.А.Леонтьев. – М.: «Омега-Л», 2003. – С. 38.
5. Маслоу А. Дальние грани людской психики /А. Маслоу. – СПб: Питер, 1997. – 408 с.
6. Федоришин Б. О. Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації: Дис. на здоб. наук. ступ. д-ра пед. наук (13.00.04) / Б. О. Федоришин. — Ін-т пед. і психології проф. освіти АПН України. — К., 1996. — 383 с.

Транслітерація

1. Fedoryshyn B. O. Psykholoho-pedahohichni osnovy profesiynoyi oriyentatsiyi: Dys. na zdob. nauk. stup. d-ra ped. nauk (13.00.04) / B. O. Fedoryshyn. — In-t ped. i psykholohiyi prof. osvity APN Ukrainy. — K., 1996. — 383 s.
2. Hynzburh M. R. Psykholohycheskoe sodержanye lychnostnoho samoopredelenyya / M. R. Hynzburh // Voprosy psykholohyy, 1994. — 3 . — S. 25 – 36.
3. Kon I.S. V poiskakh sebya. Lichnost' i yeye samosoznaniye / I.S.Kon. - M.: Politizdat, 1984. — 335 s.
4. Krayg G. Psikhologiya razvitiya / Krayg G. — SPb.: Piter, 2000. - S. 747.
5. Leont'yev D.A. Psikhologiya smysla / Leont'yev D.A. — M.: «Omega-L», 2003. — S. 38.
6. Maslou A. Dal'nye hrany lyudskoy psykhyky /A. Maslou. — SPb: Pyter, 1997. — 408 s.

Митичкина О.А., Аксенченко К.Б., Шаповалов А.А.

Профессиональное самоопределение личности в современном глобальном мироустройстве

В статье показано, что профессиональное самоопределение личности - это длительный процесс согласования личностных и социально-профессиональных потребностей, который происходит в течение всего жизненного и трудового пути. Профессиональное самоопределение предполагает выбор карьеры, сферы приложения сил и личностных качеств. Выяснено, что современное понимание профессионального самоопределения выводит ее решение на первый план - как личностную задачу, так и государственный запрос.

Ключевые слова: личность, самоопределение, профессиональное самоопределение, глобальное мироустройство.

Mitichkina O.A., Aksenchko K.B., Shapovalov A.A.

Professional self-determination of a person in the modern global world order

The article shows that professional self-determination of a person is a long process of reconciling personal and social-professional needs, which takes place throughout the life and work path. Professional self-determination involves choosing a career, the sphere of application of forces and personal qualities. It is clarified that the modern understanding of professional self-determination brings its decision to the fore - both a personal task and a state request.

Key words: personality, self-determination, professional self-determination, global world order.

Мітічкіна Ольга Олескандрівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля;

Аксенченко Кристина Борисівна – здобувач кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля;

Шаповалов Андрій Анатолійович – аспірант кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля.

УДК 159.92

Постовойтенко К. І.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

У статті проаналізовано та узагальнено основні етапи дослідження проблеми, основні теорії суб'єктивного благополуччя та показано взаємозв'язок понять суб'єктивного та психологічного благополуччя. Також проаналізовано вітчизняні та зарубіжні підходи до визначення психологічного благополуччя як конструкту, який відображає рівень позитивного функціонування особистості та ступінь задоволеності людини власним життям. Розглянуто структуру осмисленості життя як переживання особистістю онтологічної значимості буття. Охарактеризовано ступінь обробки проблеми суб'єктивного благополуччя сучасними вченими (Р. Шаміонов, Л. Куліков, В. Духневич та ін.) розкрито зміст складових суб'єктивного благополуччя.

Ключові слова: суб'єктивне благополуччя, щастя, задоволеність життям, психологічне благополуччя, якість життя, мета у житті.

Актуальність дослідження. Динаміка суспільного життя вітчизняного соціуму, соціальні та економічні зміни в суспільстві, актуалізували чимало проблем, серед яких чи не найгострішою постала проблема буття людини, її щастя/нещастя, благополуччя/неблагополуччя тощо. Переживання людиною свого психологічного благополуччя чи неблагополуччя призводять до суттєвих змін у її життєдіяльності, стратегіях побудови майбутнього і т. ін.

Постановка проблеми. Феномен «суб'єктивного благополуччя» відображає суб'єктивну оцінку людиною себе і власного життя, а також аспекти позитивного функціонування особистості. Проблема феномена суб'єктивного благополуччя особистості всебічно вивчається і досліджується у світовій психологічній науці. В Україні вивчення і дослідження цього феномена припадає на останнє десятиліття ХХ століття. Проблема суб'єктивного благополуччя детального розгляду дістала в сучасних дослідженнях (Г. Пучкової, В. Духневича, Е. Кологривової, Л. Кулікова [2000], Р. Шаміонова [2003]) та інших. Серед різних груп населення суб'єктивну оцінку якості життя досліджують Л. Ратманська, М. Розенбаум [2007] (у літніх людей), О. Старченкова (у менеджерів), Г. Баранова (у студентів), Л. Шестопалова (у дитячому віці), М. Бельські, В. Гриценко (внутрішньо переміщених осіб). Умови та специфіка соціально-психологічної адаптації внутрішньо переміщених